

MAESTRUL ION PAULENCU: SCHIȚA UNUI BILANȚ DE CREAȚIE LA CEAS ANIVERSAR

Vasile CHISELIȚĂ,
doctor în muzicologie,
Institutul Patrimoniului Cultural, MEC

Rezumat: Consemnarea omagială punctează, într-o manieră rezumativă, laconică și sintetică, principalele direcții de activitate artistică, creativă și inovativă a maestrului Ion Paulencu, reputat cântăreț de operă, artist la Teatrul de Operă și Balet „Maria Bieșu” din Chișinău, interpret de muzică populară în orchestra „Folclor”, pedagog, redactor de emisiuni muzicale, scenarist, folclorist, formator al tinerelor talente, promotor al moștenirii culturale naționale și universale, edificator al unui bogat patrimoniu de înregistrări de creații de muzică vocală academică și tradițională în fondul audio-vizual al IPNA Compania „Teleradio-Moldova” (TRM). Dedicat aniversării a 80-a a protagonistului, demersul își propune să schițeze un succint bilanț de creație, menit a se înscrie și a suplimenta oarecum seria tematică preconizată spre apariție în biobibliografia aniversară a artistului, elaborată de Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi”. Un accent special se acordă dezvăluirii contextului socio-cultural de formare și evoluție profesională a artistului în perioada sovietică. Autorul valorifică unele date și informații de arhivă, oferite de procesele verbale ale Consiliului artistic al TRM, partiturile stocate în biblioteca instituției, fișele din cartoteca redacțiilor muzicale, listele de repertoriu, interviurile audio ale autorului, sursele din media scrisă și on-line, o serie de materiale din arhiva personală a artistului.

Cuvinte-cheie: biografie de creație, artist polivalent, muzică academică, muzică (neo)tradițională, cântăreț de operă, interpret popular, repertoriu, Ion Paulencu, Republica Moldova.

Merituosul artist Ion Paulencu, cântăreț de operă, remarcabil bas, profesor universitar de canto, îndrumător, formator și promotor al tinerelor talente, interpret popular, folclorist, redactor muzical, scenarist și distins om de cultură din Republica Moldova a rotunjit, în anul de grație 2020, cea de-a 80-a aniversare.

Înzestrat de natură cu un „har polivalent” (S. Buzilă), cu deosebită „vigoare a talentului” (R. Iuncu), moștenitor al unei bogate tradiții și erudiții artistice native și, totodată, beneficiar al unei educații muzicale selecte de specialitate, personalitatea artistică cuprinzătoare, prolifică, cvasi faustică a maestrului Ion Paulencu s-a impus într-un „larg diapazon de creație”, circumscris artei muzicale naționale și universale (S. Begelsdorf), deseori depășind

Ion Paulencu: de Paști, la Voloca, 1964.

limitele canonice ale genurilor și stilurilor, transbordând normele, viziunile și modelele tradiționale.

Consultând vastul inventar de documente, date și informații, stocate în arhiva, biblioteca și cartoteca Radio și TV (actualmente – IPNA Compania „Teleradio-Moldova”), în înregistrările audio și audiovizuale, fixate pe discuri, CD-uri, în emisiunile radiofonice și filme muzicale, inclusiv în arhiva personală a artistului, în interviurile realizate cu protagonistul de către subsemnat, se poate constata faptul, că activitatea maestrului Ion (Ioan) Paulencu s-a fructificat, cel

mai pregnant, în albia a patru genuri exponențiale de creație interpretativă. Printre acestea, se evidențiază:

- 1) genul de operă, cuprinzând peste 60 de roluri emblematice pentru bas din literatura operistică universală și națională;
- 2) genul muzicii camerale, reprezentând arii, cântece, serenade, romanețe, elegii, balade, realizate cu acompaniament de pian sau cu ansamblul cameral, în total – peste 40 de lucrări din repertoriul clasic universal, rusec și național;
- 3) genul vocal-simfonic, însumând oratorii, imnuri, balade, elegii, cântece de mase, prelucrări populare, realizate cu Orchestra simfonică de estradă, Capela corală „Moldova” și Orchestra de cameră a Teleradiodifuziunii Moldovenești, cuprinzând peste 20 de lucrări;
- 4) genul popular/tradițional/neo-tradițional, reprezentat de cântecul liric și lirico-epic, doina, balada folclorică sau de inspirație folclorică, inclusiv o serie de lucrări din creația compozițională neo-tradițională a autorilor moldoveni, însumând

Ion Paulencu în rolul lui Oroveso („Norma” de Vincenzo Bellini).

circa 57 de lucrări, realizate în laboratorul orchestrei de muzică populară „Folclor” a Companiei „Teleradio-Moldova” (cond. maestrul Dumitru Blajinu, dirijori – Valentin Doni și Petre Neamțu), la care se adaugă 5 creații înregistrate cu alte orchestre și formații populare, dar și altele 3 creații în execuție solo sau cu auto-acompaniament la fluiet lung, imortalizate în cadrul unor emisiuni speciale TV. În total, în albia acestui din urmă gen se înscriu peste 65 de creații de muzică tradițională și neo-tradițională, unele în versiuni interpretative, toate fiind înregistrate în fondul patrimonial al TRM.

Conform Listei oficiale, oferite de Direcția patrimoniu a IPNA Compania „Teleradio-Moldova”, în fondurile instituției se păstrează un număr de peste 150 de înregistrări ale creațiilor interpretate de artist, în genurile menționate mai sus.

Biografia de creație a maestrului Ion Paulencu evidențiază importanța strategică a trei direcții principale de activitate profesională: 1) solist la Opera din Chișinău; 2) pedagog universitar și preuniversitar la specialitatea canto popular și academic, redactor de materiale metodico-didactice; 3) interpret profesionist de folclor, cântăreț, folclorist, conducător de ansambluri etnofolclorice, scenarist, realizator de filme și piese dramatice etnografice, publicist, redactor de emisiuni radiofonice, promotor mediatic al proiectelor de conservare, actualizare și promovare a patrimoniului cultural imaterial autohton. În contextul general al activității

Ion Paulencu în rolul Bătrânului țigan („Aleko” de Serghei Rahmaninov).

profesionale a maestrului Ion Paulencu, direcțiile amintite se împletesc organic și sincretic, astfel încât ele nu pot fi dissociate decât la nivel analitic. Direcțiile punctate se susțin și se induc reciproc, dezvăluind forța consolidată și sinergia voinței, puterii de muncă și talentului artistic pluridimensional – elementele ce construiesc imaginea unei veritabile personalități de creație.

În prezentul articol, ne limităm la identificarea și punctarea unor aspecte relevante din biografia și activitatea de creație a maestrului Ion Paulencu, fără a avea pretenția epuizării temei, lucru, de altfel, irealizabil într-un spațiu editorial destul de modest.

Ion (Ioan) Paulencu s-a născut la 5 decembrie 1940, într-o familie de români din nordul Bucovinei, în comuna Voloca, inclusă în actualul raion Hliboca/Adâncata, fiind o localitate periurbană, aflată la doar 11 km distanță de orașul Cernăuți. Tatăl său, Gheorghe Paulencu (1912-1947), era agricultor, unul dintre gospodarii înstăriți ai satului natal, iar mama Zenovia (1914-1979), se îndeletnicea cu munca casnică. Familia părintească a educat trei copii, printre care sora mai mare, Maria, numită și Lițuca (n. 1938), și fratele mai mic, Toader (1942-2014).

Viitorul artist a avut de înfruntat multe greutăți în viață, până să devină cântăreț de operă. La vârsta de doar 5 ani, el rămâne orfan de tată. Părintele său, un „voinic” harnic, spătos, curajos, care avea peste 2 metri înălțime și 120 kg în greutate, căzuse, precum relatează protagonistul, victimă primelor deportări

staliniste postbelice. Din mărturisirile sale aflăm că, prin lunile octombrie-noiembrie 1945, regimul totalitar sovietic a desfășurat o amplă campanie de arestări în masă a populației, mai cu seamă, în comunitățile bucovinene, locuite de români. Sub pretextul luptei cu rămășițele „banderovismului”¹, mișcare politică și militară naționalistă ucraineană de retorsiune, inexistentă, de altfel, pe teritoriul Bucovinei, autoritățile militare sovietice intensifică campania de purificare etnică a noilor teritorii ocupate cu forța. Prin urmare, peste douăzeci de mii de români bucovineni au constituit primul eșalon de condamnați la muncile silnice în lagărele de exterminare, create în estul RSS Ucrainene. În rândul osândiților convoiului fatidic nimerise și Gheorghe Paulencu, care fusese ridicat de militarii sovietici, năpustiți în casă, cu forța, cu armele de foc ațintite asupra victimelor, în miezul uneia din zilele lunii noiembrie 1945, când întreaga familie se afla la masa obișnuită de prânz. Evenimentul provocase mare spaimă, șuvoaie de lacrimi și inimaginabilă teroare a fricii trecuseră prin sufletele copiilor și mamei familiei Paulencu. Printre silnicii deportării de atunci se număra și consăteanul tatălui său, Mitruță (Dumitru), un tânăr de doar 16 ani, care va supraviețui însă calvarului și se va întoarce la baștină abia în anul 1951. În calitate de martor ocular, dar și de viitor ginere, căsătorit cu sora mai mare a lui Ion, „bădița Mitruță” va povesti familiei Paulencu, cu lux de amănunte, cele întâmplare cu capul familiei. Astfel, ajunși la Harkov, deportații bucovineni au fost distribuiți pentru amplasament în curtea uzinei de tractoare din oraș, fiind comasați, pe timp de iarnă, în barăcile pentru animale, unde au fost impuși să locuiască câte 60-70 de persoane în aceeași încăpere. Frigul străpungător, lipsa hainelor și a încălțăminte adecvate, foametea severă, muncile istovitoare, condițiile insalubre și anti-sanitare, epuizarea fizică și morală a bieților osândiți la suferințe subumane a provocat, în scurt timp, diferite boli contagioase, incurabile și deosebit de periculoase, printre care și tifosul. Gheorghe Paulencu a fost printre primii bolnavi de tifos, boală ce-i adusese sfârșitul, după trei luni de munci silnice la uzina din Harkov, murind în chinuri groaznice. Pe Mitruță, el reuși să-l roage, implorându-l sub formă de testament, ca să transmită întregii familii că se stinge cu gândul dragostei nețârmurite pentru copii.

¹ Ioan Paulencu, Artist al Poporului, interviu realizat de Adrian Beldiman (partea 1) [on-line]. RADIO-Moldova, 6 iulie, 2010. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=25QHZE075VE> (min. 6:40).

Corpul neînsuflăit al lui Gheorghe Paulencu, înghețat peste noapte, în crivățul lunii ianuarie 1946, fusese aruncat a doua zi în groapa comună din curtea uzinei din Harkov. Peste cadavrele a sute de români defuncți se stropiră cu var, iar tractorul rostogoli un val gros de pământ, astfel încât șobolanii, mișunând cu zecile, să nu reușească a le devora în totalitate. Din acel moment, micuțul Ion, alături de soră-sa Lițuca (Maria), mai mare cu 4 ani, și fratele Todirică (Toader), mai mic cu 2 ani, vor rămâne orfani de tată. Ei vor fi educați de mama Zenovia, văduvă de război. În privința fiului Ion, maica nu-și dorea decât ca el, în viitor, să rămână în satul natal, unde să învețe o meserie, să-și dureze o casă, să devină un bun gospodar și familist, întocmai ca tatăl său.

Momentul ruperii, despărțirii silnice de familie, al „plecării tatălui pentru totdeauna”, imagine reanimată și de relatările tulburătoare ale lui Mitruță (Dumitru Struț), s-a întipărit adânc, ca o engramă a durerii și suferinței profunde, în memoria tragică a lui Ion Paulencu. Acest element dramatic din viața sa personală va fi evocat în mod permanent, în numeroasele interviuri și relatări autobiografice, mai cu seamă, în perioada maturității profesionale. Din atare motive, artistul va deveni deseori un personaj incomod, nu tocmai agreat de autoritățile puterii comuniste și post-comuniste, suscitând, precum el însuși relatează, un „disconfort multora, pentru stilul de vorbire directă”¹, lipsit de ocolișuri și menajamente inutile. De-a lungul întregii sale cariere profesionale, a fost privit oarecum cu rezerve, suspiciune și nedisimulată ignoranță.

Soarta i-a adus însă multe surprize și provocări. Astfel, după absolvirea școlii primare în anul 1954, tânărul entuziast încearcă

¹ Ioan Paulencu, Artist al Poporului, interviu realizat de Adrian Beldiman (partea 1) [on-line]. RADIO-Moldova, 6 iulie, 2010. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=25QHZE075VE> (min. 6:40).

Serata de creație cu Orchestra „Folclor”, dirijor Petre Neamțu.

să-și croiască, în mod independent, drumul său în viață. Mai întâi, Ion se angajează temporar ca simplu muncitor la căile ferate, iar ulterior – la parcul de tramvaie din Cernăuți și, consecutiv, la rețeaua de drumuri regionale. În perioada anilor 1961-1966, însușește și profesează meseria de cizmar, una foarte apreciată și rentabilă, de altfel, la acea vreme. În adâncul sufletului, însă, protagonistul nutrea o mare dragoste față de muzică și visa să devină un mare artist.

Primul contact cu arta cântului organizat îl realizează în anul 1950, la vârsta de zece ani, grație participării sale în corul bisericesc din satul natal, un cor cu o bogată tradiție istorică, fondat pe la debutul secolului al XX-lea, în perioada tardivă a dominației Imperiului Habsburgic, fiind unul foarte cunoscut și apreciat pentru măiestria sa interpretativă în toată regiunea Bucovinei. Conducătorii și membrii corului, printre care și Gheorghe Onofreiciuc, zis „Lungu”, unul dintre fruntașii și îndrumătorii meritoși ai acestui colectiv, au remarcat de îndată calitățile vocale excepționale ale lui Nicuță a Zenoviei, cum i se spunea în sat pe atunci. Lui i se încredințează, succesiv, diverse partituri corale, de la tenori până la baritoni și bași. Astfel, timp de peste 16 ani, tânărul învățacel a asimilat, la auz, un vast repertoriu liturgic, inclusiv creații de Piotr Ilici Ceaikovski și Mihail Berezovschi. Consătenii începură să vadă în el un potențial dirijor al corului. În același timp, directorul școlii din sat, Nicolae Pitei, l-a atras și

în activitatea artistică de amatori. A concurat la diverse festivaluri regionale și republicane, mereu ocupând locuri de frunte. În tinerețe, talentul său s-a inspirat profund din marea zestre culturală a satului natal. El participă la mai toate horele duminicale, deseori în calitate de comandant, inclusiv la nunțile, clăcile, șezătorile, serbările și petrecerile sătenilor cu muzică. A învățat, de asemenea, să cânte la mai multe instrumente tradiționale țărănești, specifice locului: fluierul lung, tilinca, drâmba, muzicuța, ocarina, cimpoiul, fluierul îngemănat, frunza, solzul ș.a.

Din sursele patrimoniului imaterial local, tânărul artist și-a configurat universul său spiritual, și-a identificat preferințele și interesele estetice. Totodată, la baștină, se căsătorește cu consăteana sa, Stela, reușind să își construiască o casă, să își ducă o frumoasă gospodărie, să dea viață unui copil (Gheorghe), întocmai cum își dorea maică-sa, Zenovia. Lucrurile se așezaseră, parcă, în albia lor firească, iar idealul de a deveni un mare artist se atenuase oarecum.

O turnură determinantă în destinul de creație a lui Ion Paulencu intervine însă în anul 1966, la vârsta de 26 ani. Dorind să devină dirijorul corului din sat, el se vede nevoit să solicite lecții de teorie muzicală și solfegii lui Dionis Bănanu, originar din com. Costiceni, r-l Noua Suliță, pe atunci, tânăr absolvent al studioului de operă din Cernăuți, profesor de matematică, fizică și chimie, la școala din satul natal. Auzindu-l cum cântă și ce calități vocale excepționale posedă, acesta îi recomandă insistent să plece la studiul la „Conservatorul” din Chișinău. Zis și făcut. Nici vârsta și nici starea familială nu-l putu opri din drum. Sosind la Conservatorul din Chișinău, comisia de examinare îi refuză însă documentele, invocând, fără a-l asculta în prealabil, limita de vârstă. Deprimat, tânărul aspirant hotărî să-și verse amarul într-o aulă alăturată comisiei, unde se apucă să cânte *a capella*, pentru sine, din toată inima, câteva din doinele și cântecele strămoșești, pe care le adusesese de la baștină. „Concertul” său spontan a impresionat atât de mult profesorii și concurenții aflați prin apropiere, încât comisia de examinare acceptă să îl asculte. La capătul audierii a peste 20 de cântece și doine, uluiți de raritatea și frumusețea vocii sale de bas, profesorii Nicolae Chiosa și Arnold Azrikan, cu sprijinul rectoratului, au decis să facă demersuri speciale către Ministerul Culturii, pentru a-i permite lui Ion Paulencu, ca și în caz de excepție, să facă studii la Conservator, ceea ce s-a și întâmplat.

Astfel, în anul 1966 începe adevărata etapă a formării sale profesionale în domeniul artei lirice. În perioada anilor 1966-1972, și-a urmat asiduu studiile preuniversitare și cele universitare, avându-i, succesiv, ca mentori, la specialitatea canto de operă, pe profesorii Nicolai Maiburov și Nicolai Chiosa, iar în anii finali – pe cunoscuta artistă lirică la Teatrul de Operă și balet din Chișinău Polina Botezat. Aceasta din urmă a avut, în opinia artistului, un rol decisiv în formarea și consolidarea culturii sale vocale academice. De asemenea, Ion Paulencu și-a perfectat studiile muzicale în clasa de operă a prof. și dirijorului Boris Miliutin. Istoria muzicii a studiat-o cu prof. Boris Kotlerov, iar teoria muzicii – cu Leonid Berov.

În anul 1967, în perioada studenției, se angajează ca artist în Capela corală a TRM, iar din luna octombrie 1968, la invitația lui Dumitru Blajinu, se transferă în orchestra populară profesionistă „Folclor” din cadrul aceleiași instituții mediatice, unde va desfășura o amplă activitate interpretativă timp de aproape 4 ani. Grație colaborării creative cu aranjorii, compozitorii, cantautorii, poeții și cu dirijorul și violonistul Dumitru Blajinu, artistul va realiza peste 40 de înregistrări de cântece tradiționale, de sorginte sau de inspirație folclorică, în prelucrare orchestrală neo-tradițională.

După absolvirea Institutului de Stat al Artelor „G. Musicescu”, în anul 1972, Ion Paulencu este angajat ca solist la Teatrul Național de Operă și Balet din Chișinău (astăzi – titular al numelui „Maria Bieșu”), unde va desfășura o prodigioasă carieră lirică timp de peste 40 de ani, până în anul 2017. De-a lungul activității sale vocale de bas, artistul a susținut sute de spectacole de operă pe scena Teatrului liric de la Chișinău, dar și în străinătate, cu ocazia numeroaselor turnee artistice în marile orașe din spațiul fostei URSS, inclusiv în centrele teatral-operistice importante din Italia, Franța, Spania, Portugalia, Marea Britanie, Irlanda, România, Bulgaria, Elveția, Ungaria, Tailanda, Turcia, Rusia, Japonia și altele.

La Opera Națională, lui Ion Paulencu i-au fost încredințate peste 60 dintre cele mai importante roluri pentru bași din literatura operistică universală și națională, accentul căzând pe realizările monumentale în domeniu, reprezentate de școlile componistice italiană, franceză, germană, rusă și națională. Astfel, printre cele mai însemnate realizări ale carierei sale operistice, evidențiem următoarele roluri: Padre Guardiano din opera *Forța destinului*, Regele Filip și Inchizitorul din *Don Carlos*, Regele și marele Preot

Ramfis din *Aida*, Zaccaria din *Nabucco*, Monterone și Sparafucile din *Rigoletto*, Ferando din *Trubadurul*, Marchizul din *Traviata*, Samuel din *Bal Mascat* – toate ieșite de sub pana compozitorului italian Giuseppe Verdi; acestora le urmează rolurile lui Raimondo din opera *Lucia di Lammermoor*, Colline din *Boema*, Regele Timur din *Turandot*, Unchiul Bonzo din *Madame Butterfly*, Angelotti din *Tosca* de Giacomo Puccini; Don Basilio din opera *Bărbierul din Sevilla* de Gioachino Rossini; Maestro Dirijorul din *Maestro di Cappella*, Pictorul din *Căsătoria secretă* de Domenico Cimarosa; Farmacistul din *Clopoțelul* de Gaetano Donizetti; Oroveso din *Norma* de Vincenzo Bellini; Marchizul de Bouillion din *Adriana Lecouvreur* de Francesco Cilea; Bartolo din *Nunta lui Figaro* de W. A. Mozart; Mefisto din *Faust* de Charles Gounod; căpitanul Zuniga din *Carmen* de Georges Bizet; Țăranul din *Isteața* de K. Orff; regele Rene din *Iolanta*, Cneazul Gremin din *Evgheni Oneghin*, Surin din *Dama de pică* de Piotr Ilici Ceaikovski; rolurile Cneazul Galițki și Hanul Konciak din *Cneazul Igor* de Aleksandr Borodin; roluri în opera *Mozart și Salieri*, rolul lui Sobakin din *Mireasa Țarului* de N. Rimski-Korsakov, alături de M. Muntean, lucrare în care s-a realizat și ca pictor-scenograf; rolul lui Vaskov din *Zorile aici sunt liniștite* de V. Molcianov; Frol Petrovici din opera *În furtună* de Tihon Hrennikov; Alexandru Lăpușneanu din opera omonimă de Gheorghe Mustea; Draconul din opera-pamflet *Diavolul* de Eduard Lazarev; Mocanul din opera *Glira* de Gheorghe Neaga; Decebal din opera omonimă de Teodor Zgureanu, precum și rolul

principal în oratoriul dramatic *Ștefan cel Mare și Sfânt* de același autor și multe altele.

În fondurile Companiei de Stat „Teleradio-Moldova” se păstrează zeci de arii de operă în interpretarea basului Ion Paulencu, inclusiv în jur de 40 de romanețe ale compozitorilor ruși, o parte – cu texte traduse în română, precum și circa 30 de romanețe ale autorilor autohtoni (Teodor Zgureanu, Boris Dubossarschi, Semion Lungu, Serafim Buzilă, Constantin Rusnac, Gheorghe Neaga, Serghei Ciuhrii ș.a.). Multe din lucrările camerale sau operistice, în versiune camerală, au fost înregistrare pe viu, în diverse concerte, cu ocazia participării artistului la seratele de creație ale compozitorilor vremii. Cele mai importante creații camerale au fost realizate în compania unor renumiți maeștri de concert, precum pianistele Elena Sarafova, Aura Klain, Olga Iancu, Ghita Strahilevici, Maria Silkina, Raisa Trebici, dar și în acompaniamentul unor duete sau trio-uri instrumentale, asistate, respectiv, de E. Buzilă-Gubenko (vioară), Simion Koganovski (cello) sau Ion Josan (cello).

În plan paralel, maestrul Ion Paulencu a continuat să valorifice comorile cântecului tradițional românesc, moștenit din familie, din satul natal, rămânând astfel fidel vocației de rapsod popular. Încă din timpul studenției, în anii 1968-1972, activează ca solist al orchestrei populare „Folclor”, proaspăt fondată sub bagheta regretatului violonist și dirijor Dumitru Blajinu, în cadrul Teleradiodifuziunii moldovenești, numită în epocă „Comitetul de Stat pentru Televiziune și Radiodifuziune al Sovietului de Miniștri al RSS Moldovenești”. Se poate spune că Ion Paulencu îi datorează maestrului Blajinu „unda verde” în cariera sa de solist popular la radio. Anume Dumitru Blajinu i-a semnat aranjamentul la primul său cântec, intitulat *Sus îi luna, jos îi norul*, care a fost difuzat în eter, în anul 1968. Cu orchestra „Folclor” și cu corul academic „Moldova” (cond. Valentin Budilevski), cântărețul a înregistrat peste 30 de cântece tradiționale și neo-tradiționale, inclusiv în jur de 10 doine autentice, moștenite din patrimoniul cultural al satului natal. Precum mărturisesc inscripțiunile de pe partiturile păstrate în biblioteca TRM, unele creații au fost realizate de Ion Paulencu, în aranjament propriu pentru orchestră. În rândul acestora se situează cântecele *Mi-am ales o mândră dragă*, *De ce, maică, m-ai făcut și Știi tu, mândro*. În versiune solistică, cu acompaniament de fluier lung și ison gutural (tehnică interpretativă specifică Bucovinei), a fost realizată doina *Duce-m-aș*

lunea la târg, creația în cauză fiind culeasă în satul de baștină al artistului.

Întru dezvoltarea unor proiecte artistice inovative, maestrul Ion Paulencu a apelat la colaborarea și cu alte formații populare, printre care orchestra „Fluieraș” a Filarmonicii Naționale, condusă de Serghei Lunchevici (concerte la Olimpiada Mondială de la Moscova, 1980), ansamblul „Miorița” (cond. Vasile Goia), orchestra „Mugurel” (cond. Ion Dascăl), ansamblul instrumental al Institutului de Arte, condus de prof. Vasile Crăciun (turnee artistice în Franța, Germania, Japonia, România, Italia). Cu formația instrumentală condusă de violonistul Laurențiu Nujnoi, muzician în orchestra „Folclor”, în anul 1986, artistul înregistrează în fondurile TRM faimoasa creație camerală *Elegie* de Jules Massenet, marcând astfel un nou reper în repertoriul său popular de factură academică, simbolul unei direcții stilistice inovative, promovate pe larg de orchestrele populare profesioniste din RSS Moldovenească.

Din anul 1985, concomitent cu activitatea de bază la Opera Națională, maestrul Ion Paulencu se dedică carierei didactice universitare și preuniversitare la specialitatea canto, pe tărâmul căreia realizează succese remarcabile. Activează, mai întâi, ca profesor de canto academic la catedrele Comedia muzicală și Dirijat coral din cadrul Institutului de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu” (din 1985), iar din anul 1994 – la catedra „Canto popular” a aceleiași instituții (actualmente – Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), unde a activat până în anul 2014. Pe parcursul a peste 20 de ani, ore de canto popular (deseori pe o normă întregă) a predat și la Colegiul Național de Muzică „Ștefan Neagă”, unde, în anul 1997, a fondat și ansamblul etnofolcloric „Bucovina”, un veritabil laborator de creație, valorificare și propagare a cântecului popular. Domnia Sa a pregătit, în premieră, spre editare o metodă specială la disciplina Canto popular.

Maestrul se bucură de realizările, dar și de aprecierea unei întregi pleiade de discipoli, veritabili exponenți ai propriei școli de canto popular. Mulți dintre studenții săi au obținut valoroase premii la diversele concursuri și festivaluri naționale și internaționale, unii reușind să-și creeze un nume solid pe firmamentul artei populare neo-tradiționale din Republica Moldova. Printre aceștia, Diamanta Paterău (solistă a orchestrei „Folclor”), Neonela Duplei (solistă a Orchestrei Ansamblului „Joc”), Igor Cuciuc, Valentina Polișciuc, Lenuța Negruță, Nătălița Medoni, Dumitru Caulea,

Tatiana Straistă, Irina Ciuleaciuc, Mihaela Tabură. Majoritatea dintre discipolii săi sunt deținători ai premiilor și distincțiilor de frunte la cele mai importante festivaluri-concurs de specialitate, printre care „Crizantema de Aur” (Târgoviște, România), „În grădina cu flori multe” (Cernăuți), „Crizantema de Argint” „Tamara Ciobanu”, „Nicolae Sulac”, „Ștefan Neaga”, „Jocurile Delfice” (Chișinău), „Maria Drăgan” (Nisporeni). Cu realizări remarcabile se disting și alți tineri discipoli-interpreți, precum Viorica Moraru (solistă a orchestrei „Folclor”), Lenuța Gheorghiiță, Iulian Corochi, Victor Bondari, Alina Munteanu, Augustina Dohot, Dumitru Filip, Vasile Glibiciuc, Nicolae Ciobănică, Veronica Mocanu. Majoritatea foștilor săi studenți sunt recunoscători și demni de moștenirea pe care au primit-o de la maestrul Ion Paulencu. Animat de frumusețea, autenticitatea și amprenta culturală identitară specifică a comorilor spirituale ce sălășluiesc în creația folclorică românească, profesorul și îndrumătorul Ion Paulencu a insuflat discipolilor săi o atitudine responsabilă și perseverentă în procesul de identificare, selectare, adaptare, valorificare și promovare a elementelor de patrimoniu imaterial în noul context cultural al modernității. Cei mai mulți dintre ei și-au asumat, implicit, și funcția de manageri, maeștri de ceremonii, dregători și prezentatori pe la nunțile și cumetriile contemporane, grație căreia reușesc să revitalizeze o parte din vechile obiceiuri țărănești, orațiile și conăcăriile tradiționale, cântecele și dansurile rituale, aflate pe cale de dispariție sau demult uitate.

În luna martie 2010, la postul de radio „Vocea Basarabiei”, jubiliarul a inaugurat emisiunea „Tezaur folcloric românesc”, un important for al artei muzicale populare, derulat în fiecare duminică, între orele 11.00-13.00, pe care l-a moderat până în anul 2016. Pe parcursul a circa 250 de emisiuni săptămânale, maestrul a promovat tinerele talente (o bună parte – din propria clasă de canto popular), a pus în valoare repertoriul marilor artiști ai muzicii populare, a evocat imaginea și biografia de creație a unor personalități proeminente ale culturii, a consemnat marile evenimente culturale din Republica Moldova, a realizat interviuri consistente cu artiștii, cântăreții, instrumentiștii, aranșorii, dirijorii, compozitorii, cercetătorii și savanții în domeniu, a luat în dezbateră problemele actuale ale artei populare autohtone, a susținut cauza unor artiști aflați în dificultate, formulând apeluri și transmițând în direct memorii către instanțele decizionale ale Ministerului Culturii.

Ion Paulencu împreună cu Maia Sandu, președinta Republicii Moldova. Inmânarea „Ordinului Republicii” în cadrul unei ceremonii desfășurate la Președinție, 15 noiembrie 2021.

Un spațiu mediatic generos le-a acordat personalităților emblematice ale culturii muzicale autohtone, în special, celor care au stat la izvoarele curentului de muzică neo-tradițională: Nicolae Sulac, Dumitru Blajinu, Serghei Ciuhrii, Vasile Iovu, Simion Duja, Constantin Baranovschi, Anatol Vițu, Maria Drăgan, Angela Păduraru, Teodor Negară, Vasile Marin, Nicolae Glib, Maria Iliuț, Valentina Cojocarui ș.a.

În calitate de interpret, Ion Paulencu s-a produs în două filme documentare, intitulate: *Eu mi-am ales cântecul* (Telefilm-Chișinău, 1981) și *Maestrul capelei* (Telefilm-Chișinău, 1983). În calitate de coautor, scenarist și coregizor, a realizat filmele etnografice: *Cuvânt pentru Mesia* (producție OWH Studio, 2004), *Sărbătorile de iarnă în Voloca, Cernăuți* (în colaborare cu A.O. „Model Art”, 2014). De asemenea, maestrul a finalizat redactarea piesei populare *Nunta străbunilor*, un important proiect de suflet, lucrare achiziționată de Ministerul Culturii, în anul 2012, pentru repertoriul Teatrului epic „Ion Creangă” din Chișinău. În baza acestei piese, autorul intenționează să creeze un film documentar etnografic.

Conform listei oficiale, în fondurile TV Moldova 1, se păstrează peste 20 de emisiuni muzicale cu participarea lui Ion Paulencu, în calitate de solist la Opera Națională, interpret de romanețe, cântăreț de folclor, folclorist și etnograf. De asemenea, cu ansamblul

etnofolcloric „Bucovina”, în emisiunile speciale realizate la Noroc TV, protagonistul a înregistrat un vast program de colinde, plugușoare, urături, piese de teatru popular, cântece și urări.

În calitate de pedagog de canto popular, protagonistul a publicat mai multe materiale didactico-metodice. Printre acestea se situează o serie de broșuri despre obiceiurile folclorice din Bucovina, unele articole de presă despre specificul aparatului vocal, problemele formării tinerilor vocaliști. Se evidențiază în acest sens broșurile: *Tradiții ale nunții în Bucovina* (2013), *Plugușorul în satul Voloca* (2013), *O perlă a teatrului popular – Irozii* (2013), articolele *Câte ceva despre tehnica aparatului vocal* (Făclia, 2001), *Tainele vocale și respirația* (Făclia, 2001), *Elemente de estetică vocală* (Făclia, 2011), *Noțiuni de anatomie și fiziologie vocală* (Făclia, 2012), *Nunta la Voloca, obiceiul de sâmbătă seară* (Literatura și Arta, 2002), *Nunta în Bucovina (III)* (Literatura și Arta, 2002), *Cântecul liric în obiceiul nupțial* (Literatura și Arta, 2001).

Domnia Sa este un membru activ al Asociației Culturale „Bucovina” din Chișinău (preș. Arcadie Suceveanu), unde participă cu mare interes și dăruire la dezbaterile, manifestările și proiectele culturale, împărtășindu-și cu generozitate bogata experiență profesională de artist, cadru universitar, cântăreț liric, folclorist, om de cultură. Dincolo de numeroasele consemnări, reportaje și evocări în presa vremii, date și materiale biobibliografice importante privind personalitatea artistică autentică a lui Ion Paulencu sunt incluse în prestigioase monografii, dicționare și ediții enciclopedice din țară și străinătate, printre care: *Opera din Chișinău* de Aurelian Dănilă (2005), *Literatura și Arta Moldovei. Enciclopedie* (Vol. II, 1986), lexiconul enciclopedic *Interpreți din Moldova* de Serafim Buzilă (1996), ediția periodică *Calendar Național* (2005, 2010), fișierul biobibliografic *De la Cernăuți la vale* (Chișinău, 2014), dicționarul lui M.S. Aghin *Vokalno-entiklopediceskii slovari* (Moscova, 1991-1994), inclusiv ediția online: *Arta Moldovei, 1975-2005. Bibliografie, Vol. II. Muzică și coregrafie* (Chișinău, 2014) ș.a.

Maestrul Ion Paulencu deține valoroase calificări profesionale și distincții guvernamentale, printre care: Titlul onorific Artist al Poporului (1991), Atestat de conferențiar universitar (2002), Ordinul de Onoare (2010), Certificat de formare continuă la specialitatea psihopedagogia artelor (2011).

Aportul semnificativ al maestrului Ion Paulencu, adus pe tărâmul dezvoltării artei lirice naționale, pedagogiei muzicale,

folcloristicii, valorificării mediatice a artei și culturii, dar și rolul său inestimabil în afirmarea și promovarea unor cântăreți de operă și de folclor, în crearea unor modele de profesioniști ai artei vocale academice și folclorice, merită să beneficieze de un studiu științific special și aprofundat, întru sintetizarea realizărilor sale de creație și valorizarea acestora în procesul educațional, artistic și de management cultural din Republica Moldova.

Ajuns la onorabila vârstă a împlinirilor și a maturității profesionale, Maestrul Ion Paulencu anticipează cu bucurie profundă eventuala apariție a biobibliografiei aniversare, un proiect aflat în stadiul de realizare, sub auspiciul Bibliotecii de Arte „Tudor Arghezi”, filiala Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău. Lucrarea constituie o primă încercare de totalizare, însumare și sintetizare academică a bogatului și ineditului traseu de viață creativă a protagonistului. Proiectul își propune să ofere cititorilor o valoroasă sursă de inspirație, informare și documentare, extrem de utilă atât pentru cercetători, creatori, muzicieni, compozitori, pedagogi și folcloriști, cât și pentru publicul larg de oameni de cultură, iubitori și promotori ai artei muzicale.

Înfăptuirea acestui proiect editorial va oferi pentru Domnia Sa un nesecat izvor de satisfacții și frumoase împliniri, reprezentând o veritabilă arenă de promovare, cunoaștere și recunoaștere publică a meritelor și realizărilor profesionale, servind, totodată, drept generator de noi imbolduri și oportunități motivaționale întru continuarea generoasei munci de formare și îndrumare a tinerelor generații de artiști, în realizarea cărui obiectiv nobil îi dorim maestrului Ion Paulencu multă sănătate, inspirație și abnegație.

Foto: din arhiva personală a lui Ion Paulencu